

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

О. В. Лазарева

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності
193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

Методичні вказівки

Випуск 399

Миколаїв – 2022

УДК 330:502.21(075.8)

Л 17

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 12 від 25.11.2021 р.).

Рецензент:

Ступень Р. М., доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри геодезії і геоінформатики Львівського національного аграрного університету.

Л 17

Лазарева О. В. Економіка природокористування: для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»: Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»: методичні вказівки / О. В. Лазарева. – Миколаїв: Видво ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. – 64 с. – (Методична серія; вип. 399).

У методичних вказівках представлено тематичний план лекцій та практичних занять, словник ключових понять, тести, контрольні запитання та практичні завдання, які використовуються для перевірки знань студентів.

Методичні вказівки розраховані для викладачів та студентів закладів вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій», слухачів системи післядипломної освіти, керівників, а також усіх, хто цікавиться питаннями розвитку економіки природокористування.

УДК 330:502.21(075.8)

ISSN 1811-492X

© Лазарева О. В., 2022

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2022

Зміст

Вступ.....	4
Тема 1. Економіка природокористування як особлива галузь науки	6
Тема 2. Економічна сутність та базові засади сталого розвитку	9
Тема 3. Загальна характеристика основних видів природних ресурсів	12
Тема 4. Економічна оцінка природних ресурсів	15
Тема 5. Економічний механізм природокористування	18
Тема 6. Економічне стимулювання раціонального природокористування	21
Тема 7. Екологічна політика держави.....	25
Тема 8. Екологічне страхування, екологічний аудит, екологічна експертиза, екологічна паспортизація	28
Тема 9. Економічна ефективність природокористування	31
Комплексні контрольні роботи.....	34
Список рекомендованої літератури	60

Вступ

Процес вивчення дисципліни «**Економіка природокористування**» спрямований на вивчення системи економічних відносин, пов'язаних з відтворенням, охороною і раціональним використанням природних ресурсів і умов навколишнього природного середовища, формування навичок і вмінь майбутніх фахівців, на оволодіння глибокими спеціальними знаннями з основ теорії і практики економіки природокористування.

Метою вивчення курсу є формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі економічного регулювання процесів використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Завданнями курсу є: визначення перспективних напрямів розвитку суспільного виробництва з урахуванням необхідності раціонального використання природних ресурсів; прогнозування якості навколишнього середовища щодо темпів розвитку економіки країни та економічних наслідків антропогенної дії; еколого-економічне обґрунтування інвестицій в охорону навколишнього середовища та визначення соціально-економічної ефективності екологічних витрат; впровадження на підприємствах системи екологічного менеджменту; проведення екологічного аудиту діючих виробництв та інвестиційних проєктів; розроблення фінансово-кредитного механізму охорони навколишнього середовища на базі платного природокористування та розміщення відходів виробництва у навколишньому середовищі; визначення механізму врахування екологічного фактора під час формуванні регіональних програм розвитку економіки та міжнародних відносин у сфері охорони навколишнього середовища.

Дисципліна «Економіка природокористування» відноситься до циклу вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки.

Курс «Економіка природокористування» **тісно пов'язаний з іншими науковими дисциплінами** економічного та земельнопорядного спрямування, такими, як «Державний земельний кадастр», «Моніторинг і охорона земель», «Розвиток екомереж», «Екологічна стандартизація та сертифікація» та ін.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні питання теорії та практики природокористування;

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

- економічні основи природокористування;
- сутність та зміст понятійного апарату природокористування: природне середовище, природні умови, природні ресурси, раціональне природокористування;
- теоретичні основи організаційно-економічного механізму природокористування;
- сутність екологічної політики держави;
- методи обґрунтування основних напрямків природокористування та механізму державного регулювання у сфері використання, охорони і відтворення природно-ресурсного потенціалу.

вміти:

- визначити вплив використання природно-ресурсного потенціалу на економічну господарську діяльність і навколишнє середовище;
- вибирати оптимальний варіант розрахунку ефективності проведення природоохоронних заходів;
- обґрунтовувати альтернативність здійснення різних видів природоохоронної діяльності;
- професійно виконувати еколого-економічний аналіз та практично застосовувати економічні важелі регулювання охорони навколишнього природного середовища.

Структура методичних вказівок відображає зміст навчальної програми курсу «Економіка природокористування» та підпорядкована меті найповнішого розкриття предмета курсу, реалізації його основних завдань.

Методичні вказівки розраховані на викладачів та студентів закладів вищої освіти спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій», слухачів системи післядипломної освіти, керівників.

До кожної теми подаються контрольні запитання, які допомагають закріпити та поглибити теоретичні та практичні знання, отримані студентами в процесі вивчення навчального матеріалу.

Тести призначені для самоконтролю та перевірки набутих знань.

Практичні завдання ґрунтуються на аналізі звітних даних, передбачаючи дослідження явищ в динаміці із застосуванням комплексних показників.

Засвоєння студентами теоретичних та практичних основ курсу «Економіка природокористування» сприятиме розвитку ефективної економічної стратегії природокористування, формуванню збалансованої національної економіки у сфері природокористування, а також залученню природних благ у господарський комплекс.

Тема 1.

Економіка природокористування як особлива галузь науки

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ, студенти повинні знати:

- основні поняття та сутність економіки природокористування;
- методи та функції економіки природокористування;
- основні форми взаємодії виробництва та навколишнього середовища;
- цілі державної стратегії природокористування;
- принципи економіки природокористування.

вміти:

- обґрунтовувати завдання економіки природокористування;
- аналізувати фактори негативного впливу на економіку довкілля;
- обґрунтовувати фактори, що сприяють вирішенню проблем раціонального використання та охорони природних ресурсів;
- охарактеризувати основні моделі управління природокористуванням.

План лекцій:

- 1.1. Предмет, зміст, завдання курсу «Економіка природокористування».
- 1.2. Поняття природокористування, його еколого-економічна сутність та складові частини.
- 1.3. Принципи та види природокористування.
- 1.4. Основні проблеми природокористування та необхідність екологізації виробництва.

План семінарського заняття:

- 1.1. Розкрийте предмет курсу «Економіка природокористування».
- 1.2. Охарактеризуйте завдання курсу «Економіка природокористування».
- 1.3. Проаналізуйте функції курсу «Економіка природокористування».
- 1.4. Охарактеризуйте основні складові економіки природокористування.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

- 1.5. Проаналізуйте принципи природокористування.
- 1.6. Які існують види природокористування.
- 1.7. Чим, на вашу думку, відрізняються поняття «екологізація споживача» та «екологізація стилю життя»?
- 1.8. Розкрийте основні проблеми природокористування.
- 1.9. У чому полягає необхідність екологізації виробництва?

Основні поняття і терміни: природокористування, природні ресурси, управління природокористуванням, види природокористування, стратегія природокористування. *(Під час підготовки до семінарського заняття студентам необхідно засвоїти ці поняття. Викладач може використовувати їх для опитування слухачів в кінці заняття).*

Тести для самоконтролю

1. Предметом вивчення дисципліни «Економіка природокористування» є:	а) форми виробничих відносин у процесі розвитку продуктивних сил суспільства; б) економічні відносини, що складаються в процесі взаємодії між суспільством і природою, економічні наслідки господарської діяльності і методи регулювання раціонального природокористування; в) механізми залучення природно-ресурсних благ у господарський обіг; г) питання економічної оцінки природних ресурсів та економічних аспектів взаємодії суспільства і природи.
2. Яка з функцій економіки природокористування базується на територіальному зонуванні природно-господарських комплексів і значною мірою залежить від відмінностей у природних умовах виробництва?	а) еколого-економічна; б) виробнича; в) технічна; г) просторова.
3. Що є об'єктом дослідження дисципліни «Економіка природокористування»?	а) рівень розвитку продуктивних сил суспільства; б) виробничі відносини; в) національний доход; г) природне багатство.
4. Яка з функцій економіки природокористування базується на діалектичній єдності природи і матеріального виробництва?	а) еколого-економічна; б) виробнича; в) технічна; г) координаційна.
5. Що таке екстерналії в економіці природокористування?	а) досягнення науково-технічної революції сучасників, що створюють можливості щодо зниження витрат у майбутньому; б) спеціальні світові конвенції та угоди, міждержавні договори щодо боротьби з

О. В. Лазарєва

	транскордонними забрудненнями; в) зовнішні ефекти, тобто еколого-економічні наслідки економічної діяльності, що не приймаються до уваги суб'єктами цієї діяльності; г) коли розвиток одних секторів може дати значний еколого-економічний ефект в інших секторах.
6. Що є головною метою стратегії природокористування?	а) створення оптимальних умов для ефективного використання природних ресурсів і забезпечення необхідного рівня відновлення та охорони природно-ресурсного потенціалу; б) задоволення потреб країни в природних ресурсах та збереження відновлювальних можливостей біосфери; в) пониження загальних витрат у процесі використання природно-ресурсного потенціалу; г) розвиток продуктивних сил.
7. Який з принципів економіки природокористування означає одночасне використання кількох видів природних об'єктів та їх ресурсів?	а) раціонального і ефективного природокористування; б) цільового використання природних ресурсів; в) стабільності права природокористування; г) комплексного природокористування.
8. Який з видів природокористування передбачає використання комплексних програм перетворення навколишнього середовища, поліпшення окремих властивостей природних ресурсів, захист від стихійних явищ та ліквідацію негативних наслідків господарської діяльності?	а) відтворення природних ресурсів; б) управління та моніторинг; в) конструктивне перетворення; г) ресурсоспоживання.
9. Яка з моделей управління природокористуванням не лише виражає інтереси капіталу, а й багато в чому відповідає загальнонародським цінностям збереження навколишнього середовища, сприяє усуспільненню природокористування та соціалізації природи?	а) неокейнсіанська модель; б) кейнсіанська модель; в) просторова модель; г) модель збалансованого розвитку.
10. Які з основних проблем природокористування в Україні характеризуються недосконалістю владної вертикалі управління природокористуванням, невпорядкованістю відносин власності на природно-ресурсну складову національного багатства?	а) виробничо-технічного характеру; б) соціального характеру; в) фінансового характеру; г) інституціонального характеру.

Тема 2. Економічна сутність та базові засади сталого розвитку

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- сутність та ознаки сталого розвитку;
- цільові орієнтири сталого розвитку;
- як існують показники сталого розвитку;
- основні напрямки еколого-економічної політики держави;
- основні принципи переходу на модель сталого розвитку.

вміти:

- охарактеризувати індикатори екологічних аспектів сталого розвитку;
- обґрунтовувати проблеми переходу України на модель сталого розвитку;
- обґрунтовувати напрямки реалізації стратегії сталого розвитку;
- охарактеризувати функції сталого розвитку.

План лекцій:

- 2.1. Економічна сутність та базові засади сталого розвитку.
- 2.2. Особливості сталого розвитку природокористування.
- 2.3. Проблеми переходу України на модель сталого розвитку.

План семінарського заняття:

- 2.1. У чому полягає економічна сутність сталого розвитку.
- 2.2. Розкрийте основні ознаки сталого розвитку.
- 2.3. Охарактеризуйте основні підходи до сталого розвитку.
- 2.4. Проаналізуйте критерії сталого розвитку.
- 2.5. Назвіть та охарактеризуйте фактори сталого розвитку.
- 2.6. Розкрийте показники сталого розвитку.
- 2.7. У чому полягає сутність регіональної політики сталого розвитку.
- 2.8. Які напрямки еколого-економічної політики держави.
- 2.9. Розкрийте напрямки реалізації стратегії сталого розвитку.
- 2.10. Охарактеризуйте основні проблеми переходу України на модель сталого розвитку.

Основні поняття і терміни: сталий розвиток, індикатори сталого розвитку, еколого-економічна політика держави, стратегія сталого розвитку, моделі сталого розвитку, функції сталого розвитку.

Тести для самоконтролю

1. Яка з ознак сталого розвитку пов'язана зі збереженням біосфери як постійної основи всього життя на Землі, її сталості і постійної еволюції?	а) егоцентрична; б) концентрична; в) антропоцентрична; г) біосфероцентрична.
2. Яка група показників сталого розвитку включає в себе темпи зміни біорізноманіття, витрати на природоохоронні заходи, тенденції забруднення навколишнього середовища?	а) показники навколишнього середовища; б) показники економіки; в) показники соціальної сфери; г) показники екології.
3. Що таке сталий розвиток?	а) це коли види діяльності суспільства визначаються здатністю поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь; б) такий розвиток, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися; в) коли всі види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися; г) розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.
4. Від чого залежить реалізація концепції сталого розвитку?	а) від забезпечення і розвитку соціальних гарантій людини; б) від стану економіки та довкілля, ролі природно-ресурсного фактора в розвитку продуктивних сил країни; в) сприятливості екологічних умов існування; г) можливостей переходу національної економіки на ресурсну модель розвитку.
5. Який з принципів сталого розвитку передбачає формування соціального діалогу, запровадження корпоративної соціальної відповідальності та державно-приватного партнерства з метою	а) принцип громадськості; б) принцип захисту прав людини; в) принцип використання найкращих з наявних знань; г) принцип участі представників бізнесу та соціальних партнерів.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

сприяння співпраці та виконання загальних зобов'язань для досягнення сталого споживання і виробництва?	
6. Який з напрямків реалізації стратегії сталого розвитку передбачає здійснення структурних перетворень в економіці держави з урахуванням економічних та соціальних пріоритетів?	а) економічний; б) адміністративний; в) еколого-економічний; г) комплексний.
7. Який з напрямків реалізації стратегії сталого розвитку сприяє формуванню політики сталого розвитку на загально-державному та регіональних рівнях?	а) комплексний; б) соціальний; в) адміністративний; г) еколого-економічний.
8. Який екологічний інструмент передбачає фінансову підтримку тих підприємств, які домоглися поліпшення якості довкілля і природних ресурсів?	а) екологічні податки на шкідливі речовини; б) екофонди; в) екологічні субсидії; г) екологічні акцизні збори.
9. Оболонка Землі, в якій існує життя, – це:	а) біосфера; б) стратосфера; в) наносфера; г) літосфера.
10. Коли широко почало застосовуватися поняття «сталий розвиток»?	а) у 1991 році; б) у 1987 році; в) у 1992 році; г) у 1997 році.

Тема 3.

Загальна характеристика основних видів природних ресурсів

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- що таке природні ресурси;
- складові мінерально-сировинних ресурсів;
- основні компоненти мінерально-сировинних ресурсів;
- характерні ознаки земельних ресурсів;
- характерні ознаки лісових ресурсів;
- основні підходи до оцінки водних ресурсів;
- чим ресурси атмосферного повітря впливають на життєдіяльність людини.

вміти:

- класифікувати природні ресурси;
- обґрунтовувати заходи з перегляд стратегії використання мінерально-сировинної бази;
- обґрунтовувати підходи, що сприятимуть усуненню деградаційних чинників земельного потенціалу;
- знаходити оптимальні напрямки раціоналізації землекористування;
- обґрунтовувати підходи, що сприятимуть ефективності використання деревних відходів і вторинної сировини;
- обґрунтовувати шляхи ліквідації дефіциту водних ресурсів.

План лекцій:

- 3.1. Природні ресурси – важливий фактор соціально-економічного розвитку держави.
- 3.2. Земельні ресурси.
- 3.3. Водні ресурси.
- 3.4. Лісові ресурси.
- 3.5. Мінеральні ресурси.
- 3.6. Ресурси атмосферного повітря.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

План семінарського заняття:

- 3.1. У чому полягає сутність природних ресурсів?
- 3.2. Як класифікуються природні ресурси?
- 3.3. Розкрийте роль природних ресурсів в національній економіці.
- 3.4. Охарактеризуйте земельні ресурси країни.
- 3.5. Охарактеризуйте водні ресурси.
- 3.6. Охарактеризуйте лісові ресурси.
- 3.7. Охарактеризуйте мінеральні ресурси.
- 3.8. Що включають в себе ресурси атмосферного повітря?

Основні поняття і терміни: природні ресурси, природно-ресурсний потенціал, мінерально-сировинні ресурси, земельні ресурси, водні ресурси, лісові ресурси, ресурси атмосферного повітря.

Тести для самоконтролю

1. Які з ресурсів використовуються у виробництві на певному рівні розвитку продуктивних сил суспільства?	а) вичерпні; б) невичерпні; в) реальні; г) потенційні.
2. Які з ресурсів потрібні суспільству, але не можуть бути залучені у господарський обіг з якихось причин?	а) потенційні; б) вичерпні; в) відновлювані; г) невичерпні.
3. Які з ресурсів включають в себе землі несільськогосподарського призначення, які можуть бути використані для будівництва доріг, під забудову житлових та виробничих об'єктів?	а) рекреаційні; б) мінерально-сировинні; в) територіальні; г) ресурси біосфери.
4. Екологічна стабілізація ландшафтів за рахунок здійснення заходів щодо ґрунтозахисної контурно-меліоративної організації території – це:	а) фактор відновлення земельно-ресурсного потенціалу; б) завдання сталого розвитку; в) принцип сталого розвитку; г) один із стратегічних напрямків раціоналізації землекористування.
5. Які природні ресурси відносяться до вичерпних, але відновних?	а) мінеральне паливо; б) рослинний і тваринний світ; в) енергія вітру та води; г) сонячна енергія.

О. В. Лазарєва

6. Що належить до антропогенних джерел забруднення навколишнього середовища?	а) ерозія ґрунтів; б) пестициди; в) пожежі; г) органічні добрива.
7. Назвіть ознаки природоохоронних заходів:	а) покращення стану середовища і існування людей; б) підвищення екологічності продукції; в) скорочення споживання природних ресурсів на одиницю продукції; г) зниження забруднення промислових комплексів викидами та стоками.
8. Які з ресурсів передбачають удосконалення існуючих і створення нових промислових технологій застосування принципово нових екологічно чистих схем виробництва?	а) ресурси атмосферного повітря; б) земельні ресурси; в) мінеральні ресурси; г) сировинні ресурси.
9. Назвіть негативні передумови використання мінерально-сировинного потенціалу в Україні.	а) обмеження вітчизняного досвіду щодо освоєння певних видів ресурсів; б) нетрадиційний характер сировинних об'єктів; в) обмеженість і слабкість внутрішнього інвестиційного капіталу; г) скорочення споживання природних ресурсів.
10. Як називається система заходів, спрямована на регуляцію взаємодії суспільства і природи з метою збереження навколишнього природного середовища?	а) екологічний стан; б) екологічна пропозиція; в) екологічний попит; г) екологічна політика.

Тема 4.

Економічна оцінка природних ресурсів

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- особливості економічної оцінки природних ресурсів;
- вимоги, яким повинна відповідати система економічних оцінок природних ресурсів;
- функції економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу;
- особливості економічної оцінки різних природних ресурсів;
- підходи до оцінки природних ресурсів;
- у чому полягає сутність моніторингу;
- основні принципи ведення кадастру природних ресурсів.

вміти:

- охарактеризувати завдання економічної оцінки природних ресурсів;
- обґрунтовувати цілі державної політики у сфері оцінки природних ресурсів;
- обґрунтовувати методичні підходи до оцінювання природних ресурсів;
- обґрунтовувати завдання обліку природних ресурсів.

План лекції:

- 4.1. Сутність та характерні риси економічної оцінки природних ресурсів.
- 4.2. Основні методичні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
- 4.3. Особливості економічної оцінки природних ресурсів.
- 4.4. Екологічний моніторинг природних ресурсів. Державні кадастри.

План семінарського заняття:

- 4.1. У чому полягає об'єктивна необхідність економічної оцінки природних ресурсів?
- 4.2. Розкрийте завдання економічної оцінки природних ресурсів.
- 4.3. Назвіть основні вимоги, яким повинна відповідати економічна оцінка природних ресурсів.

4.4. Охарактеризуйте затратний підхід до економічної оцінки природних ресурсів.

4.5. Проаналізуйте результативний підхід до економічної оцінки природних ресурсів.

4.6. Розкрийте сутність відтворювального підходу до економічної оцінки природних ресурсів.

4.7. У чому полягає сутність нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського та несільськогосподарського призначення?

4.8. Що таке експертна грошова оцінка земель сільськогосподарського та несільськогосподарського призначення?

4.9. Розкрийте особливості економічної оцінки природних ресурсів.

4.10. Що таке державний екологічний моніторинг?

4.11. Які завдання екологічного моніторингу?

4.12. Охарактеризуйте види кадастрів природних ресурсів.

Основні поняття і терміни: оцінка природних ресурсів, ефективність природокористування, затратний підхід до оцінки природних ресурсів, відтворювальний підхід до оцінки природних ресурсів, результативний підхід до оцінки природних ресурсів, диференціальна рента, екологічний моніторинг, державний кадастр.

Тести для самоконтролю

1. Які показники природно-ресурсного потенціалу є його економічною оцінкою у точному визначення цього поняття і формуються з урахуванням кількісних та якісних характеристик ресурсу?	а) натуральні; б) вартісні; в) інтегральні; г) комбіновані.
2. Які показники природних ресурсів можуть бути використані для характеристики, зіставлення споживчих властивостей природних ресурсів та умов?	а) комбіновані; б) співставні; в) інтегральні; г) натуральні.
3. Який з економічних підходів до оцінки природних ресурсів базується на тому, яка роль природних ресурсів у створенні додаткової вартості?	а) затратний; б) відтворювальний; в) результативний; г) економічний.
4. Який з економічних підходів до оцінки природних ресурсів полягає у необхідності визначення величини витрат на відтворення запасів чи природних ресурсів, які залучені і господарських обіг?	а) затратний; б) відтворювальний; в) екологічний; г) економічний.
5. Яка з функцій економічної оцінки природно-	а) облік природних ресурсів та

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

ресурсного потенціалу проводиться в межах окремого регіону та передбачає визначення переваги в експлуатації за споживачами?	умов; б) вибір варіантів використання ресурсів та умов; в) захисту навколишнього середовища; г) оцінки природних ресурсів.
6. Яка група показників включає кількісні та якісні характеристики досліджуваних об'єктів?	а) кількісні; б) вартісні; в) натуральні; г) якісні.
7. Різниця чистого доходу, зумовлена, за інших однакових умов (механізація, організація виробництва), різницею природних умов або якістю природного ресурсу, – це:	а) диференціальна рента I; б) диференціальна рента II; в) монопольна рента; г) абсолютна рента.
8. Яка з рент характеризує різницю чистого доходу, зумовлену різницею рівнів інтенсивності господарювання та ефективності використання капітальних вкладень?	а) потенційна рента; б) диференціальна рента II; в) монопольна рента; г) абсолютна рента.
9. Цей показник визначається співвідношенням між чистим річним доходом та ціною продажу подібної земельної ділянки або як сума (у відсотках) безризикової процентної ставки, ризику на інвестування та ліквідність земельної ділянки. Яку назву він носить?	а) експертна грошова оцінка земельної ділянки; б) оціночна вартість земельної ділянки; в) зіставлення цін продажу подібних земельних ділянок; г) ставка капіталізації чистого доходу.
10. Комплексна система спостережень, оцінки і прогнозування стану змін навколишнього середовища та відтворення природних ресурсів під впливом природоохоронних та антропогенних факторів – це:	а) екологічний моніторинг; б) геосферний моніторинг; в) біологічний моніторинг; г) моніторинг.

Тема 5.

Економічний механізм природокористування

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- що таке економічний механізм природокористування;
- структуру економічного механізму природокористування;
- економіко-правові інструменти впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання;
- елементи економічного механізму природокористування;
- як визначається плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля.

вміти:

- охарактеризувати економічний механізм природокористування;
- аналізувати сучасну систему планування природоохоронних заходів та раціонального використання природних ресурсів;
- обґрунтовувати напрямки трансформації економічного механізму природокористування.

План лекцій:

- 5.1. Сутність та характерні риси економічного механізму природокористування.
- 5.2. Основні складові економічного механізму природокористування.
- 5.3. Плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля.

План семінарського заняття:

- 5.1. У чому полягає сутність економічного механізму природокористування?
- 5.2. Які складові економічного механізму природокористування?
- 5.3. Охарактеризуйте екологічну складову механізму управління природокористуванням.
- 5.4. Охарактеризуйте соціальну складову механізму управління природокористуванням.
- 5.5. Охарактеризуйте організаційну складову механізму управління природокористуванням.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

5.6. Охарактеризуйте правову складову механізму управління природокористуванням.

5.7. Як стягується плата за використання природних ресурсів та забруднення довкілля?

Основні поняття і терміни: економічний механізм природокористування, ліскористування, водокористування, надрокористування, водокористування, землекористування, рентна політика природокористування.

Тести для самоконтролю

1. Що є підставою для застосування платності у сфері природокористування?	а) врахування природно-ресурсних можливостей території; б) надання суб'єктам господарювання дозволу, що документально оформлюється у вигляді відповідного акту, ліцензії, договору, угоди; в) визначення умов і правил використання природних ресурсів; г) надмірна експлуатація природних ресурсів.
2. Назвіть основні цілі встановлення лімітів у сфері природокористування.	а) збалансованих розвиток виробництва відповідно до природно-ресурсних можливостей території чи об'єктів; б) екологічна експертиза у сфері природокористування; в) екологічний аудит господарської діяльності; г) попередження надмірної інтенсивної експлуатації природних ресурсів.
3. За якими ознаками можуть диференціюватися нормативи плати за право користування природними ресурсами?	а) за інституційною належністю; б) за фізико-географічними ознаками; в) за природно-економічними ознаками; г) за категоріями природокористувачів.
4. Що таке плата за землю?	а) земельний податок або орендна плата, що визначається залежно від якості і місцезнаходження земельної ділянки, виходячи з кадастрової оцінки земель; б) плата, яка стягується за земельні ділянки державної та комунальної власності; в) це податок (обов'язковий платіж), що справляється з юридичних і фізичних осіб за використання земельних ділянок; г) нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнту індексації.
5. Що є базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю?	а) півріччя; б) місяць; в) квартал; г) календарний рік.

О. В. Лазарєва

6. Що є об'єктом справляння плати за спеціальне використання надр у видобуванні корисних копалин?	а) ціна реалізації одиниці видобутої сировини; б) обсяг балансових запасів корисних копалин; в) витрати виробництва під час використання корисних копалин; г) сукупність технологічних операцій з вилучення, у тому числі з покладів дна водойм, та переміщення, у тому числі тимчасове зберігання, на поверхню частини надр.
7. Як справляється плата за спеціальне використання лісових ресурсів, користування земельними ділянками лісового фонду?	а) у вигляді суми рентної плати наростаючим підсумком з початку року; б) щокварталу рівними частинами від суми рентної плати, зазначеної в отриманих лісорубних квитках; в) на підставі спеціального дозволу або відповідно до умов договору довгострокового тимчасового користування лісами; г) за встановленими таксами або у вигляді орендної плати чи доходу, одержаного від реалізації лісових ресурсів на конкурсних умовах.
8. Що таке водне господарство?	а) галузь народного господарства, що займається вивченням, обліком, плануванням комплексного використання водних ресурсів; б) галузь, завдання якої є забезпечення потреб у водних ресурсах; в) галузь, що розробляє і здійснює заходи щодо використання поверхневих і підземних вод для різних галузей, а також здійснює охорону вод і боротьбу з їх шкідливою дією; г) басейнові управління водних ресурсів та управління каналів.
9. Назвіть кроки щодо виявлення резервів вилучення додаткових сум зборів за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення.	а) моніторинг місцевого природно-ресурсного потенціалу; б) налагодження дієвого обліку природних ресурсів, що дасть можливість реально оцінювати масштаби та пропорції їх залучення у господарських процес; в) суттєві зрушення у господарському комплексі країни; г) формування дієвої та ефективної системи регулювання природокористування.
10. Що таке диференціальна земельна рента?	а) додатковий чистий дохід землевласників або фермерів і орендарів, пов'язаний з використанням середніх та кращих за родючістю і розташуванням щодо ринку земель; б) це рента, що пов'язана з природними факторами, що зумовлюють різну якість земельних ділянок; в) економічна форма реалізації власності; г) рента, що пов'язана з економічною родючістю.

Тема 6.

Економічне стимулювання раціонального природокористування

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- що таке економічне стимулювання раціонального природокористування;
- основні структурні складові еколого-економічного стимулювання;
- які існують інструменти еколого-економічного стимулювання;
- які бувають екологічні податки;
- що являє собою фінансово-кредитний механізм раціонального природокористування;
- інструменти економічного стимулювання раціонального природокористування;
- які існують адміністративні та економічні методи управління природокористуванням.

вміти:

- обґрунтовувати методи еколого-економічного стимулювання раціонального природокористування;
- обґрунтовувати важелі податкового стимулювання раціонального природокористування;
- охарактеризувати фінансову базу економічного стимулювання раціонального природокористування;
- обґрунтовувати пріоритетні напрямки вдосконалення економічного стимулювання використання природних ресурсів.

План лекцій:

- 6.1. Зміст та завдання економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.2. Основні інструменти економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.3. Аналіз економічної ефективності природоохоронних заходів.
- 6.4. Пріоритетні напрямки вдосконалення економічного стимулювання раціонального природокористування.

План семінарського заняття:

- 6.1. Розкрийте зміст економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.2. Охарактеризуйте методи економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.3. Які існують інструменти економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.4. Назвіть та охарактеризуйте важелі податкового регулювання раціонального природокористування.
- 6.5. Проаналізуйте економічну ефективність природоохоронних заходів.
- 6.6. Як здійснюється оцінка економічної ефективності природоохоронних заходів.
- 6.7. Розкрийте пріоритетні напрямки вдосконалення економічного стимулювання раціонального природокористування.
- 6.8. Охарактеризуйте принципи економічного стимулювання раціонального природокористування.

Основні поняття і терміни: економічне стимулювання раціонального природокористування, податкове стимулювання раціонального природокористування, природоохоронні заходи, економічний механізм природокористування, екологічні податки та збори.

Тести для самоконтролю

1. Що таке економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів?	а) величина перевищення отриманих фінансових результатів над зробленими витратами; б) це важіль податкового стимулювання раціонального природокористування; в) впровадження екологічно чистих технологій; г) складова частина економічного механізму управління у сфері природокористування і охорони навколишнього середовища.
2. На що встановлюються спеціальні екологічні податки?	а) на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; б) за витрати на підвищення екологічної безпеки виробничих об'єктів; в) у випадку, коли утилізація відходів виробництва вимагає значних витрат; г) на конкретні технології, види продукції, виробництва яких повинно бути обмеженим (екологічно небезпечні технології та продукти).

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

3. Що маємо на увазі під поняттям «політика пільгового кредитування природокористування»?	а) дотримання принципу платності і поворотності коштів; б) стимулювання виробництва і споживання екологічно чистої продукції; в) коли екологічно чиста продукція реалізується за нижчою ціною, ніж аналогічна продукція; г) надання пільгових кредитів на природоохоронні цілі з бюджету, а також залучення банківських кредитів.
4. Система екомаркування для туристичних закладів, що має на меті сприяти зменшенню тиску на природне середовище від експлуатації туристичних об'єктів шляхом відзначення, популяризації та стимулювання розвитку корисних ініціатив і екологічно дружніх методів управління туристичною індустрією – це:	а) екологічне страхування; б) екологічне маркування; в) екологічна сертифікація; г) придбання екологічно чистої продукції.
5. З чим пов'язана перспектива розвитку ринку екологічних товарів і послуг?	а) зі світовою переорієнтацією попиту на товари і послуги, що відповідають певним екологічним критеріям; б) з перебудовою світового ринку і зміною позицій щодо рівня екологізації економіки; в) з підвищенням відповідальності відносно довкілля; г) з тим, що завдяки екологізації виробництва, отримуються конкурентні переваги на ринку.
6. Що відноситься до примусових економічних інструментів мотивації екологізації виробництва?	а) податкові пільги; б) платежі та збори за забруднення навколишнього середовища та використання природних ресурсів; в) цінове регулювання та штрафні санкції; г) продаж прав на забруднення.
7. Назвіть заохочувальні економічні інструменти мотивації екологізації виробництва.	а) субсидування цін екологічних товарів; б) податкові пільги та пільгове кредитування; в) фінансування екологічних проектів і програм; г) держзамовлення та програмування.
8. З нижчепереліченого назвіть адміністративні методи управління розпорядницького характеру.	а) застосування більш жорстоких адміністративних санкцій до порушників; б) встановлення лімітів на використання природних ресурсів; в) запровадження обов'язкового страхування

О. В. Лазарєва

	екологічних ризиків екологічних проєктів; г) здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства.
9. Що таке позитивні (зовнішні) екстернальні ефекти?	а) це коли діяльність одних економічних суб'єктів викликає додаткові витрати в інших; б) це коли суспільство зацікавлене зменшити збиток від забруднення; в) це коли діяльність одних економічних суб'єктів призводить до виникнення додаткових вигод для інших суб'єктів, причому це не відображається в цінах на благо, що виробляється; г) коли підприємець зацікавлений зменшити природоохоронні витрати, які відображаються на основних економічних показниках виробництва.
10. Чи можливо оцінити природоохоронні заходи за соціальними, екологічними, соціально-екологічними та еколого-економічними результатами?	а) лише за економічними; б) лише за екологічними; в) так; г) ні.

Тема 7.

Екологічна політика держави

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- основні характерні риси екологічної політики держави;
- соціально-економічну сутність екологічних проблем;
- стратегічні орієнтири національної екологічної політики;
- принципи формування інструментів екологічної політики;
- завдання екологічної політики держави.

вміти:

- вміти обґрунтовувати цілі та завдання екологічної політики;
- визначати пріоритети державної політики у галузі охорони і раціонального використання природних ресурсів;
- охарактеризувати інструменти екологічної політики;
- охарактеризувати сутність регіональної екологічної політики.

План лекцій:

- 7.1. Теоретичні основи екологічної політики держави.
- 7.2. Принципи та інструментальна база екологічної політики держави.
- 7.3. Проблема екологізації сільськогосподарського виробництва в умовах ринку.
- 7.4. Регіональна екологічна політика природокористування.

План семінарського заняття:

- 7.1. Охарактеризуйте теоретичні основи екологічної політики держави.
- 7.2. Розкрийте стратегічні цілі України у сфері природокористування.
- 7.3. Які основні завдання екологічної політики держави.
- 7.4. Обґрунтуйте пріоритети державної політики у сфері раціонального використання і охорони природних ресурсів.
- 7.5. Розкрийте принципи екологічної політики держави.
- 7.6. Які існують інструменти екологічної політики держави.

О. В. Лазарєва

7.7. Розкрийте основні проблеми екологізації сільськогосподарського виробництва в умовах ринку та обґрунтуйте шляхи їх вирішення.

7.8. Які основні орієнтири регіональної екологічної політики?

Основні поняття і терміни: екологічна політика, інструменти екологічної політики, екологічні податки, важелі екологічної політики, регіональна екологічна політика, еколого-економічне регулювання.

Тести для самоконтролю

1. Яка політика передбачає прийняття і реалізацію соціально-економічних управлінських рішень та міжнародних договорів, які стосуються екологічного стану територій та природно-ресурсного потенціалу держави?	а) міжнародна екологічна політика; б) регіональна екологічна політика; в) національна екологічна політика; г) локальна екологічна політика.
2. У сфері природокористування стратегічними цілями екополітики є:	а) збереження біорізноманіття; б) раціональне використання природно-ресурсного потенціалу країни; в) урахування екологічних і природно-географічних умов конкретної території для вирішення проблем розвитку економіки країни; г) підвищення конкурентоспроможності продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках.
3. Який з принципів екологічної політики передбачає економічну спрямованість екологічної політики?	а) еколого-економічний принцип; б) принцип інтеграції обов'язкових інструментів екологічної політики з добровільними; в) принцип ранжування інструментів екологічної політики; г) принцип трансформування інструментів економічної політики в інструменти екологічної політики.
4. Який з інструментів екологічної політики стримує нераціональне природокористування у випадках, коли воно пов'язано з порушенням чинних екологічних стандартів та офіційних інструкцій?	а) мито на імпорт вживаних товарів; б) штрафи за екологічне порушення; в) екологічний податок на шкідливі викиди речовин; г) екологічний акцизний збір.
5. Який з інструментів екологічної політики передбачає фінансову	а) екологічний податок на шкідливі речовини;

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

підтримку тих підприємств та організацій, які домоглися поліпшення якості довкілля і природних ресурсів?	б) екологічні субсидії; в) екологічна реклама; г) екологічний акцизний збір.
6. За допомогою якого інструменту екологічної політики накопичуються кошти на поліпшення природокористування?	а) екологічні податки на шкідливі речовини; б) екологічна реклама; в) екологічні фонди; г) екологічний акцизний збір.
7. Система цілей і дій, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на збереження довкілля та забезпечення екологобезпечних умов життєдіяльності населення за допомогою методів, що враховують специфіку територій, – це:	а) регіональна екологічна політика; б) регіональна економічна політика; в) місцева екологічна політика; г) екологічна політика.
8. Екологічні проблеми за масштабом поділяють на:	а) місцеві, регіональні, планетарні; б) локальні, регіональні, глобальні; в) малі, середні великі; г) значні, незначні.
9. Процес впровадження екологічних вимог у законодавчі та інші нормативні акти носить назву:	а) оновлення законодавства; б) систематизація законодавства; в) екологізація законодавства; г) кодифікація законодавства.
10. Суть принципу екологізації виробництва полягає у втіленні технологій:	а) матеріаломістких і багатовідхідних; б) трудомістких та багаторівневих; в) маловідходних та ресурсозберігаючих; г) ресурсномістких та енергомістких.

Тема 8.

Екологічне страхування, екологічний аудит, екологічна експертиза, екологічна паспортизація

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- у чому полягає сутність екологічного страхування;
- характерні ознаки екологічного страхування;
- у чому полягає сутність екологічного аудиту;
- рівні екологічного аудиту;
- у чому полягає сутність екологічної експертизи;
- цілі екологічної експертизи;
- що таке екологічна паспортизація;
- принципи та функції екологічної сертифікації;
- цілі та типи екологічного аудиту.

вміти:

- обґрунтовувати основні стратегічні напрями, що сприяють вирішенню проблем запровадження екологічного страхування;
- обґрунтовувати основні компоненти екологічної паспортизації;
- обґрунтовувати екологічні компоненти господарської діяльності;
- розрізняти типи та засоби екологічного аудиту;
- обґрунтовувати умови проведення обов'язкового екологічного аудиту.

План лекцій:

- 8.1. Організація здійснення екологічного страхування.
- 8.2. Мета, типи та засоби екологічного аудиту.
- 8.3. Екологічний менеджмент у системі охорони навколишнього природного середовища.
- 8.4. Система та принципи проведення екологічної експертизи.
- 8.5. Сутність екологічної паспортизації.

План семінарського заняття:

- 8.1. Охарактеризуйте механізм здійснення екологічного страхування.
- 8.2. Назвіть характерні ознаки екологічного страхування в Україні.
- 8.3. У чому полягає мета екологічного аудиту?

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

- 8.4. Назвіть рівні та умови проведення екологічного аудиту.
 8.5. Які основні цілі, типи та засоби екологічного аудиту?
 8.6. Що таке екологічний менеджмент в системі охорони навколишнього природного середовища?
 8.7. У чому полягає сутність системи проведення екологічної експертизи?
 8.8. Які принципи проведення екологічної експертизи?
 8.9. У чому полягає сутність екологічної паспортизації?

Основні поняття і терміни: екологічне страхування, екологічний аудит, екологічний менеджмент, екологічна експертиза, екологічна паспортизація.

Тести для самоконтролю

1. Під екологічною ефективністю розуміється:	а) суміщення екологічних цілей і задач з цілями і задачами підприємства в цілому; б) активна підтримка екологічної політики; в) попередження негативного впливу на довкілля, раціональне використання природних ресурсів; г) добровільне розширення екологічних зобов'язань щодо всіх зацікавлених в екологічних аспектах його діяльності осіб і сторін.
2. Екологічний аудит включає в себе перевірку наступних видів діяльності:	а) виконання екологічних нормативів відповідно до законодавства; б) функціонування системи екоуправління та отримання екологічного сертифікату; в) екологічність компанії; г) виконання фінансових зобов'язань і виплату боргів, складання екологічної декларації та звітів про екологічну діяльність.
3. Екологічні субсидії являють собою спеціальні виплати:	а) населенню, що постраждало внаслідок забруднення; б) фірмами, що є забруднювачами, за збільшення викидів; в) фірмам, що є забруднювачами, за зменшення викидів; г) фірмам-забруднювачам за впровадження маловідходних технологій.
4. Система екологічною сертифікації вводиться з метою:	а) забезпечення нормативно-технічного та правового регулювання екологічної безпеки; б) виявлення відповідності товарів, робіт і послуг встановленим вимогам; в) охорони життя та здоров'я населення; г) впровадження екологічних нормативів, стандартів і вимог.

О. В. Лазарєва

5. Ставка страхових платежів з одиниці страхової суми за відповідний період – це:	а) страхове відшкодування; б) страховий збір; в) страхове зобов'язання; г) страховий тариф.
6. Страховий тариф в екологічному страхуванні визначається такими чинниками:	а) відносинами, що виникають між страховиком і страхувальником; б) ступенем екологічної небезпеки виробництва на підприємствах, які входять до страхового поля; в) видами ризику, що охоплені страхуванням; г) формування спеціалізованого страхового фонду грошових коштів.
7. Для чого вводиться в дію екологічна сертифікація?	а) для захисту споживачів від придбання товарів, небезпечних для життя; б) для стандартизації вимог екологічної безпеки на виробництво; в) з метою забезпечення нормативно-технічного і правового регулювання екологічної безпеки; г) для підвищення конкурентоспроможності національної продукції.
8. Комплексний документ, який містить характеристику взаємовідносин підприємства з навколишнім середовищем – це:	а) екологічний сертифікат; б) екологічне маркування; в) екологічний паспорт підприємства; г) екологічний знак.
9. Екологічність продукції, вплив на водні ресурси, вплив на повітряні ресурси, вплив на матеріальні ресурси і відходи виробництва, вплив на земельні ресурси є показниками:	а) організаційно-технічного рівня природоохоронної діяльності підприємства; б) впливу підприємства на стан навколишнього середовища; в) аналізу затрат на природоохоронну діяльність; г) показниками позитивного ефекту від застосування природоохоронних заходів.
10. Страховий фонд – це:	а) метод збереження коштів, що призначаються на екологічні цілі; б) спеціальний фонд, створений для того, щоб убезпечити ризики певного кола осіб у певній галузі; в) сукупність натуральних та фінансових резервів, які можуть бути використані для попередження або відшкодування збитку; г) економічний метод, що забезпечує компенсацію збитку, що виникає внаслідок дій природної стихії, нещасних випадків та ін.

Тема 9. Економічна ефективність природокористування

ВИВЧАЮЧИ ТЕМУ,

студенти повинні знати:

- зміст категорії «економічна ефективність природокористування»;
- абсолютні та відносні показники економічної ефективності природоохоронної діяльності;
- що таке капітальні затрати екологічного призначення.

вміти:

- охарактеризувати сутність категорій «природоохоронна діяльність» та «екологічні витрати»;
- приймати ефективні управлінські рішення щодо пріоритетів використання фінансових ресурсів у сфері природокористування.

План лекції:

- 9.1. Сутність економічної ефективності природокористування.
- 9.2. Основні показники економічної ефективності природокористування.
- 9.3. Напрямки підвищення економічної ефективності природокористування.

План семінарського заняття:

- 9.1. Що таке природоохоронна діяльність?
- 9.2. Що таке природоохоронні затрати, які вони бувають?
- 9.3. Які існують показники економічної ефективності природокористування?
- 9.4. Розкрийте особливості оцінки економічної ефективності природоохоронних витрат.
- 9.5. Що таке абсолютна ефективність природоохоронних заходів?
- 9.6. Які існують напрямки підвищення економічної ефективності природокористування?
- 9.7. Як оцінюється ефективність реалізації інвестиційних проєктів екологічного та природно-ресурсного спрямування?

Основні поняття і терміни: природоохоронна діяльність, економічна ефективність природокористування, абсолютна ефективність природоохоронних заходів, економічний ефект природоохоронних заходів.

Тести для самоконтролю

1. Витрати на заходи природоохоронного значення: охорону від забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, земельних ресурсів, ведення лісового господарства – це:	а) природоохоронна діяльність; б) капітальні природоохоронні затрати; в) природоохоронні затрати; г) поточні природоохоронні затрати.
2. Комплекс цільових заходів щодо запобігання шкоди навколишньому природному середовищу, з ліквідації наслідків нанесених раніше збитків, а також управління, контроль, просвітницька робота в галузі охорони навколишнього середовища – це:	а) капітальні природоохоронні затрати; б) природоохоронна діяльність; в) поточні природоохоронні затрати; г) затрати екологічного призначення.
3. Витрати на утримання та обслуговування основних фондів природоохоронного значення, а також витрати на оплату праці сторонніх послуг, пов'язаних з охороною навколишнього середовища, – це:	а) витрати економічного характеру; б) поточні затрати; в) капітальні затрати; г) матеріальні затрати.
4. Яке економічне значення такого показника, як абсолютна ефективність природоохоронних заходів?	а) він показує зіставлення варіантів окремих природоохоронних рішень; б) результати економічної діяльності від впровадження природоохоронних заходів; в) показник показує, у скільки разів результат перевищує витрати на проведення природоохоронної діяльності; г) показує техніко-економічне обґрунтування певного рішення.
5. Який показник визначається з метою техніко-економічного обґрунтування вибору найкращих варіантів, які різняться за впливом на навколишнє середовище?	а) економічна ефективність; б) чистий економічний ефект; в) додатковий дохід; г) очікуваний економічний ефект.
6. Що має бути кінцевим результатом (економічним ефектом) реалізації засобів, які виділяються на захист навколишнього середовища?	а) чистий економічний ефект; б) приріст національного доходу; в) економічна ефективність; г) фактичний економічний ефект.
7. Для чого визначається порівняльна економічна ефективність природоохоронних заходів?	а) для покращення економічної вигоди від підвищення коефіцієнта використання природних ресурсів;

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

	<p>б) для виявлення економічної результативності на всіх рівнях господарювання;</p> <p>в) для обґрунтування перспектив природоохоронних заходів;</p> <p>г) для економічного обґрунтування і вибору найкращих варіантів рішень під час впровадження природоохоронної та ресурсозберігаючої техніки.</p>
8. Що мають передбачати економічні результати від впровадження природоохоронних заходів?	<p>а) економію витрат природоохоронних ресурсів;</p> <p>б) скорочення збитків, що завдаються природі;</p> <p>в) зниження забруднення навколишнього середовища;</p> <p>г) підвищення працездатності людей.</p>
9. Що мають передбачати екологічні результати від впровадження природоохоронних заходів?	<p>а) зниження негативних впливів на природу;</p> <p>б) покращання стану флори та фауни;</p> <p>в) зменшення витрат природоохоронних ресурсів;</p> <p>г) забезпечення максимального економічного ефекту.</p>
10. Які процедури не виконуються у ході комплексної економічної оцінки природоохоронних заходів?	<p>а) оцінка варіантів очищення атмосферних забруднень;</p> <p>б) оцінка ефективності використання трудових ресурсів;</p> <p>в) оцінка варіантів очищення промислових стічних вод;</p> <p>г) визначення чистого економічного ефекту.</p>

КОМПЛЕКСНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Комплексна контрольна робота з дисципліни «Економіка природокористування»

Варіант № 1

1. Розкрийте методику оцінки корисності природних ресурсів.
2. Що таке вторинні ресурси?
3. Як розраховується чистий економічний ефект від природоохоронних заходів?

Тести

1. Основною причиною погіршення екологічного стану довкілля є:
 - а) зміна клімату на планеті;
 - б) активізація геотектонічної діяльності на планеті Земля;
 - в) збільшення чисельності населення та його потреб;
 - г) Вплив космічних сил (сонячна активність, падіння метеоритів тощо).
2. Поняття «екосистема» ввів до наукового обігу:
 - а) Елтон Ч.;
 - б) Одум Ю.;
 - в) Тенелі А.;
 - г) Беклеміщев В.;
 - д) Кашкаров Д.
3. Організми, які під час своєї життєдіяльності мінералізують органічну речовину, називаються:
 - а) автотрофи;
 - б) хемотрофи;
 - в) хемосинтетники;
 - г) консументи;
 - д) редуценти.

Комплексна контрольна робота з дисципліни «Економіка природокористування»

Варіант № 2

1. Як розраховується оцінка корисності природних ресурсів?

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. Які ви знаєте управлінські стратегії впливу на суб'єктів екологізації?

3. Розкрийте механізм справляння зборів за використання природних ресурсів.

Тести

1. Вологість повітря як чинник середовища є чинником:
 - а) абіотичним;
 - б) антропогенним;
 - в) біотичним;
 - г) неантропогенним;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Концепція сталого розвитку:
 - а) віддає перевагу захисту екологічного стану довкілля;
 - б) віддає перевагу необхідності підвищення темпів економічного росту;
 - в) передбачає різке зниження темпів економічного росту;
 - г) передбачає гармонізацію екологічного стану довкілля і економічного розвитку;
 - д) усі відповіді правильні.
3. Прізвище ученого, який започаткував термін «екологія»:
 - а) Дарвін Ч.;
 - б) Геккель Е.;
 - в) Тенелі А.;
 - г) Вернадський В.;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 3

1. Які підходи до оцінки змін стану природного середовища?
2. Що таке екологізація виробництва?
3. Розкрийте негативні наслідки від забруднення атмосфери та які шляхи її захисту?

Тести

1. Організм з великою пристосованістю до змін середовища – це:
 - а) мезобіонти;
 - б) сенобіонти;
 - в) стенотерми;
 - г) термофіли;
 - д) еврибіонти.
2. Термін «біогеоценоз» увів до наукового обігу:
 - а) Беклеміщев В.;
 - б) Вернадський В.;
 - в) Кашкаров Д.;
 - г) Морозов Г.;
 - д) Сукачов В.
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» прийнято:
 - а) у травні 1991 року;
 - б) у червні 1991 року;
 - в) у травні 1992 року;
 - г) у червні 1992 року;
 - д) у травні 1993 року.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 4

1. Що таке жива речовина та яка її роль в біосфері?
2. Які напрямки вдосконалення безвідходних технологій?
3. Наведіть основні аспекти науково-технічного прогресу в економіці природокористування.

Тести

1. Державні екологічні програми затверджує:
 - а) Верховна Рада України;
 - б) Президент України;
 - в) Кабмін України;
 - г) Мінприроди України;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. Зовнішніми зв'язками України в галузі охорони навколишнього природного середовища керує:
- а) Верховна Рада України;
 - б) Президент України;
 - в) Кабмін України;
 - г) Мінприроди України;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Моніторинг навколишнього природного середовища організовує:
- а) місцева Рада;
 - б) виконавчий (розпорядчий) орган місцевої ради;
 - в) Кабмін України;
 - г) Мінприроди (його уповноважений орган);
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 5

- 1. У чому полягає сутність рентної оцінки природних ресурсів?
- 2. Які основні задачі економіки природокористування?
- 3. Що таке екологічний маркетинг?

Тести

- 1. Червону книгу веде:
 - а) місцева Рада;
 - б) виконавчий (розпорядчий) орган місцевої ради;
 - в) Кабмін України;
 - г) Мінприроди України (його уповноважений орган);
 - д) усі відповіді неправильні.
- 2. Екологічний моніторинг включає:
 - а) встановлення відповідності проектних рішень вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
 - б) оцінку обґрунтованості заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
 - в) розробку рекомендацій для прийняття рішень щодо охорони навколишнього природного середовища;
 - г) контроль використання природних ресурсів;
 - д) усі відповіді неправильні.

3. Екологічна експертиза не здійснюється щодо:
- а) документації зі створення нової техніки і технологій;
 - б) генеральних планів населених пунктів;
 - в) матеріалів зі створення нових матеріалів і речовини;
 - г) проєктів схем розміщення продуктивних сил;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 6

- 1. Які основні моделі управління природокористуванням?
- 2. Що таке екологічний менеджмент?
- 3. Вкажіть напрямки підвищення економічної ефективності природокористування.

Тести

- 1. Державні екологічні стандарти в галузі охорони навколишнього природного середовища визначають:
 - а) гранично допустимі викиди у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин;
 - б) режим використання й охорони природних ресурсів;
 - в) нормативи використання природних ресурсів;
 - г) гранично допустимі скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин;
 - д) усі відповіді неправильні.
- 2. Екологічні нормативи встановлюють:
 - а) режим використання й охорони природних ресурсів;
 - б) вимоги щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища;
 - в) гранично допустимі скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин;
 - г) методи контролю стану навколишнього природного середовища;
 - д) усі відповіді неправильні.
- 3. Нагляд за дотриманням законодавства про охорону навколишнього природного середовища здійснюється посадовими особами:
 - а) суду загальної юрисдикції;
 - б) арбітражного суду;

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

- в) екологічної інспекції;
- г) прокуратури;
- д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 7

1. Чим характеризується вплив людини на природне середовище у процесі використання останнього у виробничому процесі?
2. Як загрожують людству глобальні зміни клімату?
3. Що таке природокористування?

Тести

1. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку і підлягають державній екологічній експертизі, встановлює:

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;
- в) Кабмін України;
- г) Мінприроди України;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Частка забруднених і дуже забруднених територій в загальній площі України становить:

- а) 40%;
- б) 50%;
- в) 60 %;
- г) 80%;
- д) усі відповіді неправильні.

3. У розрахунку на одне підприємство, найбільшими забруднювачами атмосфери в Україні, є підприємства:

- а) з добування енергетичних матеріалів;
- б) з виробництва електроенергії та газу;
- в) з виробництва коксу, продуктів нафтопереробки та ядерного палива;
- г) металургії та обробки металу;
- д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 8

1. Що повинно бути стратегічним напрямком природоохоронної діяльності?
2. Які основні підходи до класифікації видів природокористування і в чому вони полягають?
3. Що розуміють під забрудненням природного середовища?

Тести

1. Найбільш масштабними і суттєвими за своїми наслідками є забруднення:
 - а) механічні;
 - б) фізичні;
 - в) хімічні;
 - г) біологічні;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. У галузі охорони атмосферного повітря законодавством не передбачено встановлення:
 - а) нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря;
 - б) нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами;
 - в) нормативів використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення;
 - г) нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах пересувних джерел;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Найбільшою з річок, які на всю свою довжину протікають по території України, є:
 - а) Ворскла;
 - б) Інгулець;
 - в) Південний Буг;
 - г) Псел;
 - д) Рось.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 9

1. Що є предметом економіки природокористування?
2. Наведіть приклади, коли науково-технічний прогрес обертається регресом.
3. Коли природні ресурси перетворюються у складову продуктивних сил суспільства?

Тести

1. До спеціального водокористування належить:
 - а) забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв;
 - б) забір води з водних об'єктів із застосування споруд або технічних пристроїв;
 - в) користування водами для потреб гідроенергетики;
 - г) користування водами для потреб водного транспорту;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Землі, які згідно з законодавством, не передані у власність і не надані у постійне користування, – це:
 - а) землі населених пунктів;
 - б) землі промисловості;
 - в) землі лісового фонду;
 - г) землі водного фонду;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Користувачами надр не можуть бути:
 - а) установи;
 - б) громадяни України;
 - в) іноземні юридичні особи;
 - г) іноземні громадяни;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 10

1. Що відносять до невідтворювальних природних ресурсів?

2. Які біологічні методи поповнення гумусу в ґрунті?
3. У чому полягає суперечність між людиною і природою?

Тести

1. Погіршення якості земель у зв'язку з утворенням на них різних форм рельєфу називається:
 - а) закисленням;
 - б) засоленням;
 - в) ерозією;
 - г) перехімізацією;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Неприятливі зміни складу і властивостей води – це:
 - а) випаровування вод;
 - б) виснаження вод;
 - в) забруднення вод;
 - г) засмічення вод;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Надра не можуть надаватися:
 - а) для геологічного вивчення;
 - б) для видобування корисних копалин;
 - в) для будівництва та експлуатації інженерних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин;
 - г) для створення геологічних територій та об'єктів, які мають наукове чи культурне значення;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 11

1. Які принципи, категорії та закони необхідно використовувати під час дослідження екологічних явищ в економіці природокористування?
2. У чому полягає об'єктивна необхідність екологізації виробництва?
3. Які основні шляхи перетворення сільського господарства на безвідходне?

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

Тести

1. Основою причиною закислення ґрунтів є:
 - а) неправильний обробіток ґрунтів сільськогосподарською технікою;
 - б) забруднення навколишнього природного середовища;
 - в) вирощування певних сільськогосподарських культур;
 - г) застосування нераціональних сівозмін;
 - д) усі відповіді неправильні.

2. Мають неорганічне походження (природу) забруднюючі речовини, які можуть надходити зі стічними водами у водні об'єкти:
 - а) луги;
 - б) нафта і нафтопродукти;
 - в) миючі засоби;
 - г) пестициди;
 - д) усі відповіді неправильні.

3. У тимчасове короткострокове користування надра надаються на строк:
 - а) до 1 року;
 - б) до 2 років;
 - в) до 3 років;
 - г) до 5 років;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 12

1. У чому особливості застосування експериментального методу дослідження в економіці природокористування?
2. Що означають терміни «економіка» і «екологія»?
3. Що таке природні ресурси?

Тести

1. Основним напрямом збереження ґрунтів в Україні є:
 - а) збільшення частки посівів зернових культур;
 - б) збільшення частки посівів технічних культур;
 - в) збільшення частки сінокосів та пасовищ;
 - г) зміна технології обробітку ґрунтів;
 - д) усі відповіді неправильні.

2. Основним джерелом надходження органічних речовин у стічні води є підприємства:

- а) машинобудування;
- б) нафтопереробки;
- в) промисловості будівельних матеріалів;
- г) електроенергетики;
- д) усі відповіді неправильні.

3. У користування для геологічного вивчення надра надаються:

- а) без ліцензії та гірничого відводу;
- б) за наявності лише ліцензії;
- в) за наявності лише гірничого відводу;
- г) за наявності ліцензії та гірничого відводу;
- д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 13

- 1. У чому полягають особливості оцінки впливу людини на природу?
- 2. Як впливає функціональний стан землі на її оцінку як природного ресурсу?
- 3. Що є основними реципієнтами забруднення навколишнього середовища?

Тести

1. Природне накопичення азоту в ґрунті здійснюється за рахунок посівів:

- а) жита;
- б) пшениці;
- в) ячменю;
- г) бобових;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Видалення зі стійних вод нерозчинних речовин – це очищення:

- а) механічне;
- б) хімічне;
- в) фізично-хімічне;
- г) біологічне;
- д) усі відповіді неправильні.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

3. Землевласники та землекористувачі в межах наданих їм земельних ділянок мають право видобувати для своїх господарських та побутових потреб корисні копалини місцевого значення і торф:

- а) за наявності ліцензії та гірничого відводу;
- б) за наявності лише ліцензії;
- в) без ліцензії і без обмеження глибини розробки корисних копалин;
- г) без ліцензії з обмеженням глибини розробки корисних копалин;
- д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 14

1. Яка різниця між природними ресурсами і природними умовами та який між ними взаємозв'язок?

2. Наведіть приклади негативних наслідків застосування техніки в сільському господарстві?

3. У чому суть оцінки екологічних витрат?

Тести

1. Насадження лісових смуг сприяє захисту ґрунтів від:

- а) закислення;
- б) засолення;
- в) ерозії;
- г) перехімізації;
- д) усі відповіді правильні.

2. Водний кодекс України прийнято:

- а) у 1991 році;
- б) у 1993 році;
- в) у 1995 році;
- г) у 1997 році;
- д) усі відповіді неправильні.

3. Право користування надрами припиняється, якщо користувач без поважних причин не приступив до їх використання протягом:

- а) 6 місяців;
- б) 1 року;
- в) 2 років;
- г) 3 років;
- д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 15

1. Що включають у себе природоохоронні витрати?
2. Як проводиться оцінка лісових ресурсів?
3. Чим обумовлюється об'єктивна необхідність застосування систем біогумусу в сільському господарстві?

Тести

1. До стічної води не належить:
 - а) вода, що утворилася в процесі господарсько-побутової діяльності;
 - б) вода, що утворилася в процесі діяльності обробних галузей промисловості;
 - в) шахтна і кар'єрна вода;
 - г) вода, відведена із забруднюваної території, на якій вона утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. До резерву державного фонду корисних копалин відносяться:
 - а) родовища корисних копалин природного походження, запаси яких оцінені як промислові;
 - б) техногенні родовища корисних копалин;
 - в) попередньо оцінені родовища корисних копалин;
 - г) правильна відповідь «б» і «в»;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Середовище, де росте п'ята частина всіх видів природної флори України – це:
 - а) ліси;
 - б) степові угруповання;
 - в) суходоли і заплавні луки;
 - г) берегові і узбережно-водні угруповання;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 16

1. У чому полягають особливості охорони і використання невідновлюваних природних ресурсів?

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. Утилітарні і неутилітарні форми ставлення людини до природи – у чому їх суть і значення?
3. Що стримує застосування біологічних методів захисту рослин?

Тести

1. Щодо комунальної власності органи місцевого самоврядування мають такі майнові права:
 - а) право власності та право господарського ведення;
 - б) право оперативного управління;
 - в) право постійного користування;
 - г) правильні відповіді «а» і «б»;
 - д) усі відповіді правильні.
2. До земель, що перебувають в управлінні органів місцевого самоврядування міст України, належать:
 - а) головні вулиці та площі, житлові споруди;
 - б) територія розміщення об'єктів державного управління;
 - в) території загальноміських транспортних споруд та територіальних промислово-виробничих зон;
 - г) правильні відповіді «а» і «в»;
 - д) усі відповіді правильні;
 - е) правильних відповідей немає.
3. До об'єктів тваринного світу як природного ресурсу загальнодержавного значення не належать дикі тварини, а також інші об'єкти тваринного світу, що:
 - а) перебувають у територіальних морських водах;
 - б) перебувають у внутрішніх морських водах;
 - в) перебувають у державних мисливських заповідниках;
 - г) занесені до Червоної книги України;
 - д) всі відповіді неправильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 17

1. У чому полягає механізм впливу досягнень НТП на навколишнє середовище?
2. Що включають у себе природоохоронні витрати?
3. Які принципи є основою раціонального використання природних ресурсів?

Тести

1. Згідно з законодавством, в Україні заборонено:
 - а) добування морських ссавців;
 - б) використання об'єктів тваринного світу в естетичних цілях;
 - в) використання корисних властивостей життєдіяльності тварин;
 - г) добування диких тварин з метою утримання і розведення для комерційних цілей;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Міжнародна екологічна організація «Зелений світ» діє:
 - а) з 1969 року;
 - б) з 1971 року;
 - в) з 1973 року;
 - г) з 1975 року;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Збір за забруднення навколишнього природного середовища включає:
 - а) викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами;
 - б) скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;
 - в) розміщення відходів;
 - г) збір за забруднення понад установлену норму.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 18

1. У чому полягає історичність категорії природних ресурсів?
2. Які є основні ланки системи управління природоохоронною діяльністю?
3. Що таке охорона земельних ресурсів та угідь?

Тести

1. До природних територій та об'єктів у складі природного заповідного фонду належать:
 - а) регіональні ландшафтні парки;
 - б) ботанічні сади;
 - в) дендрологічні парки;
 - г) парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. У разі відсутності в платника затверджених у встановленому порядку лімітів викидів від стаціонарних джерел забруднення, скидів і розміщення відходів збір обчислюється і сплачується:

- а) у двократному розмірі;
- б) у п'ятикратному розмірі;
- в) у десятикратному розмірі;
- г) в однократному розмірі.

3. Які процедури не виконуються у ході комплексної економічної оцінки природоохоронних заходів:

- а) визначення чистого економічного ефекту;
- б) оцінка варіантів очищення промислових стічних вод;
- в) оцінка ефективності використання трудових ресурсів;
- г) оцінка варіантів очищення атмосферних забруднень.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 19

1. Які органи управління охороною навколишнього середовища є територіальними?

2. Що таке моніторинг природних ресурсів?

3. Як можна визначити загальну економічну ефективність капіталовкладень на природоохоронні заходи?

Тести

1. До штучно створених об'єктів природного заповідного фонду належать:

- а) біосферні заповідники;
- б) регіональні ландшафтні парки;
- в) дендрологічні парки;
- г) заказники;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Який з видів податків не є екологічним:

а) платежі рентного характеру (наприклад, за використання території для відходів);

б) податки і (або) штрафи за порушення норм охорони праці на підприємстві;

- в) забруднення понад установлену норму;
- г) податки за фактичний обсяг забруднень.

3. Сталий розвиток – це:

- а) розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, і не ставить під загрозу можливість для майбутніх поколінь задовольняти власні потреби;
- б) справедливість між поколіннями і всередині одного покоління у результаті використання природних благ;
- в) підтримання загального природного капіталу на одному рівні незалежно від споживання;
- г) розвиток, за якого зростання добробуту людей не супроводжується погіршенням середовища і деградацією природних систем;
- д) усі твердження правильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 20

- 1. Як визначається чистий економічний ефект природоохоронних заходів?
- 2. Як впливає час експлуатації природних ресурсів на їх оцінку?
- 3. Що включають економічні збитки від екологічних порушень?

Тести

- 1. Міжнародне значення мають такі об'єкти природного заповідного фонду:
 - а) природні заповідники;
 - б) національні природні парки;
 - в) зоологічні парки;
 - г) біосферні заповідники;
 - д) усі відповіді неправильні.
- 2. Форми виробничих відносин у процесі раціонального використання, відтворення природних ресурсів і охорони навколишнього середовища вивчає:
 - а) екологія;
 - б) економіка природокористування;
 - в) екологічна економіка.
- 3. Яке твердження є правильним?
 - а) найбільш шкідливим і токсичним є первинне забруднення;
 - б) найбільш шкідливим і токсичним є вторинне забруднення;

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

- в) вторинне забруднення більш токсичне від первинного, якщо забруднюючим речовинам притаманне явище антагонізму;
- г) вторинне забруднення більш токсичне від первинного, якщо забруднюючим речовинам притаманне явище синергізму.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 21

1. У чому проявляються втрати сільського господарства внаслідок забруднення від навколишнього середовища?
2. За яких умов відтворювальні природні ресурси можуть перейти в розряд невідтворювальних?
3. На основі чого встановлюється ступінь екологічності продукції?

Тести

1. Найбільшим природним заповідником є:
 - а) Асканія-Нова;
 - б) Подільські Товтри;
 - в) Чорноморський;
 - г) усі відповіді неправильні.
2. Який підхід доцільно використовувати для оцінки природних територій з особливим режимом охорони?
 - а) комплексний;
 - б) ринковий;
 - в) витратний;
 - г) рентний;
 - д) альтернативний.
3. Назвіть недоліки сонячних електростанцій:
 - а) утворюється багато шкідливих відходів;
 - б) займають великі площі;
 - в) матеріаломісткі;
 - г) періодичне надходження сонячної енергії;
 - д) характерне шумове забруднення;
 - е) забруднюють навколишнє середовище ртуттю.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 22

1. У чому суть рентної та витратної оцінок природних ресурсів? Які недоліки та переваги кожної з них?
2. Що відноситься до вичерпних природних ресурсів?
3. Окресліть залежність вмісту гумусу в ґрунті між виходом супутньої продукції, поверхнево-коренових решток та урожайністю культур.

Тести

1. Внеском до цільових фондів є:
 - а) плата за землю;
 - б) платежі за користування надрами;
 - в) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету;
 - г) збір за забруднення навколишнього природного середовища;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Процес руйнування верхніх найбільш родючих шарів ґрунту і порід, що його підстеляють, це:
 - а) рекультивация;
 - б) ерозія;
 - в) деградація;
 - г) меліорація.
3. Складові екологічної безпеки – це:
 - а) екологічно чиста продукція;
 - б) екологічно чисті ґрунти;
 - в) екологічно чисте виробництво;
 - г) усе перелічене.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 23

1. Досягнення яких основних цілей забезпечують природоохоронні заходи?

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. Які принципи є основою раціонального використання природних ресурсів?

3. Розкрийте природу впливу мінеральних і органічних добрив на підвищення родючості ґрунтів.

Тести

1. Штрафні санкції за порушення правил лісокористування входять до складу такої форми плати за використання природних ресурсів, як:

- а) плата за відпуск деревини на пні та заготівлю живиці;
- б) плата за другорядні лісові користування;
- в) інші види лісового доходу;
- г) правильна відповідь «а» і «б»;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Чистий економічний ефект від природоохоронної діяльності розраховується, як правило, на:

- а) п'ять років;
- б) один рік;
- в) помісячно;
- г) на будь-який термін.

3. Фінансування заходів щодо охорони навколишнього середовища здійснюється за рахунок:

- а) державного бюджету України;
- б) коштів підприємств та установ;
- в) добровільних внесків;
- г) усе перелічене.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 24

1. Що являє собою земля як природний ресурс і головний засіб виробництва у сільському господарстві?

2. Чи можна виконувати сільськогосподарські роботи, влаштувати місця для відпочинку, купання, рибальства у межах прикордонної смуги?

3. Опишіть переваги або недоліки запровадження лісових насаджень і захисних лісосмуг на фоні гідротехнічних споруд.

Тести

1. Плата за воду не передбачена:
 - а) користуванні водами для потреб гідроенергетики;
 - б) користуванні водами для потреб водного транспорту;
 - в) спеціальному користуванні поверхневими водними об'єктами;
 - г) видобуванні підземних вод;
 - д) усі відповіді правильні.

2. Що належить до економічних функцій природи?
 - а) підтримання життя людини як біологічного організму;
 - б) формування умов для відтворення особистісних властивостей людини як трудового ресурсу;
 - в) задоволення потреб виробничого середовища у ресурсах: матеріальних, енергетичних, інформаційних, комунікаційних тощо;
 - г) формування, регулювання і підтримання безпечного для життя людини стану навколишнього середовища;
 - д) формування умов для відтворення фізіологічних кондицій людини як трудового ресурсу;
 - е) забезпечення формування людини як особистості.

3. Поріг шкідливості – це:
 - а) норматив, що встановлюється для шкідливих речовин;
 - б) мінімальна доза речовини, що викликає зміни в організмі;
 - в) гранично допустима концентрація шкідливої речовини;
 - г) показник якості навколишнього середовища.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 25

1. Що включає в себе земельний фонд країни?
2. Як зростає водоспоживання в Україні?
3. Що таке відходи виробництва?

Тести

1. Не встановлюються ліміти за користування водами:
 - а) для потреб гідроенергетики;
 - б) за спеціальне користування поверхневими водними об'єктами;
 - в) за видобування підземних вод;
 - г) правильна відповідь «б» і «в»;
 - д) усі відповіді неправильні.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

2. Безвідходна технологія – це:

- а) технологія, що повністю виключає можливість утворення відходів виробництва та забруднення навколишнього середовища;
- б) технологія, що забезпечує в межах людських потреб найраціональніше використання природних ресурсів і енергії та захист навколишнього середовища;
- в) сукупність організаційних й управлінських заходів, проєктних, науково-дослідних та технічних рішень, що забезпечують найраціональніше використання природних ресурсів, енергії та захист навколишнього середовища.

3. Верховна Рада України здійснює функції управління в галузі охорони навколишнього середовища:

- а) законодавчі;
- б) виконавчі;
- в) контрольні;
- г) спостережні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 26

- 1. Як розподіляються земельні ресурси України за користувачами і за видами господарського користування?
- 2. Як можна визначити вартість відходів?
- 3. Чим зумовлюється підвищення актуальності вирішення екологічних проблем в агропромисловому виробництві на сучасному етапі?

Тести

- 1. Диференціація нормативів зборів за користування водами залежно від територіального розташування джерела стосується плати за користування водами:
 - а) для потреб гідроенергетики;
 - б) для потреб водного транспорту;
 - в) за спеціальне користування поверхневими водними об'єктами;
 - г) за видобування підземних вод;
 - д) усі відповіді неправильні.
- 2. Екологічна експертиза буває:
 - а) приватною;

- б) громадською;
- в) державною;
- г) акціонерною;
- д) колективною.

3. Природні ресурси – це:

- а) найважливіші компоненти природного середовища;
- б) засоби виробництва;
- в) компоненти природного середовища, які використовуються для задоволення різноманітних суспільних потреб;
- г) усі перелічені визначення правильні.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 27

- 1. Як впливають природні умови зон України на склад сільсько-господарських угідь?
- 2. На чому ґрунтується оцінка рівня безвідходності виробництва?
- 3. Розкрийте природу утворення диференціальної ренти у сільсько-господарському виробництві.

Тести

- 1. У п'ятикратному розмірі сплачується збір за видобування понад ліміт підземних вод:
 - а) прісних;
 - б) мінеральних;
 - в) термальних;
 - г) промислових;
 - д) усі відповіді неправильні.
- 2. Природокористування – це:
 - а) діяльність людини щодо використання природних компонентів та їх властивостей для задоволення своїх потреб;
 - б) освоєння та експлуатація окремих видів природних ресурсів;
 - в) раціональне використання природних ресурсів, їх охорона та відтворення;
 - г) усі перелічені визначення правильні.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

3. Методами економічного заохочення раціонального природокористування та запровадження природоохоронних заходів є:

- а) штрафи за забруднення чи руйнування природних компонентів;
- б) пільгове кредитування підприємств, які здійснюють ефективну природоохоронну діяльність;
- в) матеріальне заохочення за досягнення в природоохоронній діяльності;
- г) застосування заохочувальних цін на екологічно чисту продукцію.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 28

1. Як розподіляються в Україні сільськогосподарські угіддя за родючістю і видами ґрунтів?

- 2. Як обчислити коефіцієнт екологічності виробництва?
- 3. Що може бути критерієм екологізації виробництва?

Тести

1. Збір за забруднення навколишнього природного середовища не справляється за:

- а) викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення;
- б) викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення;
- в) скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;
- г) розміщення відходів;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Економіка природокористування – це:

- а) наука про охорону довкілля;
- б) наука про раціональне та ефективне використання природних ресурсів;
- в) цілеспрямоване і планомірне управління якістю навколишнього середовища;
- г) наука про безпеку навколишнього середовища.

3. У разі відсутності на підприємстві затверджених у встановленому порядку лімітів викидів та скидів забруднюючих речовин:

- а) нормативи плати за викиди і скиди забруднюючих речовин встановлюються як за понадлімітні;

б) плата за викиди і скиди підприємством забруднюючих речовин взагалі не здійснюється;

в) плата за забруднення здійснюється на основі базових нормативів плати за викиди і скиди забруднюючих речовин у межах ліміту.

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 29

1. Які основні причини деградації ґрунтів?
2. Як розподіляються ресурси за ступенем інтенсивності взаємозв'язків харчової промисловості з навколишнім середовищем?
3. У чому суть економічного аналізу природокористування?

Тести

1. До об'єктів природно-заповідного фонду, які не звільняються від сплати земельного податку, належать:

- а) національні природні парки;
- б) дендрологічні парки;
- в) мисливські заказники;
- г) заповідні урочища;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Завдання економіки природокористування:

- а) розробка методів економічної оцінки природних ресурсів;
- б) створення системи економічних методів регулювання природокористування;
- в) розробка методів визначення економічної ефективності природоохоронних заходів;
- г) усі перелічені варіанти правильні.

3. Еколого-економічна шкода – це:

- а) збитки підприємства, що утворюються у разі експлуатації природних ресурсів низької якості;
- б) виражені у вартісній формі фактичні та ймовірні збитки, які завдаються суспільству внаслідок забруднення або руйнування компонентів природного середовища;
- в) збитки підприємства, зумовлені збільшенням плати за понадлімітне використання природних ресурсів.

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

**Комплексна контрольна робота з дисципліни
«Економіка природокористування»**

Варіант № 30

1. Що таке ґрунт?
2. Чим зумовлюється необхідність економічної оцінки природного фактора під час вирішення проблем екологізації виробництва?
3. На які групи можна класифікувати процеси порушення довкілля?

Тести

1. Всесвітній день навколишнього середовища відзначається:
 - а) 5 квітня;
 - б) 5 червня;
 - в) 5 серпня;
 - г) 5 жовтня;
 - д) усі відповіді неправильні.
2. Основними засобами економічного регулювання природокористування є:
 - а) екологічна освіта та екологічне виховання;
 - б) плата за використання природних ресурсів;
 - в) безвідходні технології;
 - г) штрафи за нанесення еколого-економічної шкоди.
3. Комплексний аналіз устаткування, техніки, технологій, нових матеріалів, проєктів на будівництво нових чи реконструкцію діючих господарських об'єктів – це:
 - а) екологічний моніторинг;
 - б) екологічна експертиза;
 - в) екологічний аудит;
 - г) екологічне нормування.

Список рекомендованої літератури

1. Борейко В. І. Економіка довкілля та природокористування : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2011. 255 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1890/1/723312%20zah.pdf>.
2. Краснянський М. Ю. Екологічна безпека : навч. посіб. К. : Видавничий дім «Кондор», 2018. 180 с.
3. Кучер Л. Ю. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 103 «Науки про Землю». Харків, 2017. 40 с.
4. Маменко О. М., Портянник С. В. Економіка природокористування : підручник. Харківська держ. зоовет. академія. Харків, 2017. 286 с. URL: http://repository.hdzva.edu.ua/bitstream/repoHD_ZVA/785/1/56%20a0%20d0%9c%20b0menko%20Portiannik%20%20286%20%20d1%81%20d0%9f.pdf.
5. Міронова Н. Г., Білецька Г. А. Екологічна стандартизація і сертифікація : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 139 с.
6. Національний каталог біотопів України / ред. А. А. Куземко та ін. К. : ФОП «Клименко О. Я.», 2018. 441 с.
7. Григоренко А., Григоренко Л. Охорона навколишнього природного середовища. Законодавство, методики, рекомендації : практ. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2017. 287 с.
8. Караєва В. Н., Корпан Р. В., Корпан Т. А. Сталый розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем : навч. посіб. / за ред. І. В. Недіна. Суми : Університетська книга, 2018. 384 с.
9. Веклич О. О., Волошин С. М., Жарова Л. В. Формування та реалізація національної екологічної політики України / за ред. С. О. Лизуна. Суми : Університетська книга, 2018. 336 с.
10. Хвесик М. А. Економіка природокористування: вектори розвитку. К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. 398 с.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Олена Володимирівна
Лазарєва**

**Економіка природокористування:
для студентів спеціальності
193 «Геодезія та землеустрій».
Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»**

Методичні вказівки

Випуск 399

Редактор *А. Бурмус*.
Технічний редактор *О. Петроченко*.
Комп'ютерна верстка *Д. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*, фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 09.12.2021
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 2,11.
Тираж 5 пр. Зам. № 6463.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.